

František HUTYRA (*7. 10. 1860 Spišské Podhradie † 20. 12. 1934 Budapešť)

Celosvetovo uznávaný veterinárny vedec, lekár, vysokoškolský pedagóg, reformátor a zakladateľ veterinárneho školstva, organizátor veterinárneho lekárstva v Uhorsku na prelome 19. a 20. storočia so spišskými koreňmi.

Narodil sa do 6-detnej rodiny slovenským rodičom Andrejovi a Zuzane (rod. Košíková) podnikajúcim v poľnohospodárstve na Sivej Brade. Rodina sa časom presťahovala do Spišského Podhradia, kde bol neskôr jeho otec i starostom.

Po ľudovej škole v Spišskej Novej Vsi a cirkevnej katolíckej škole v Kežmarku poslali rodičia svojho nadaného 10-ročného syna študovať na Slovenské patronátne katolícke reálne gymnázium v Kláštore pod Znievom. Následne študoval na vyšších gymnáziách v Jágri a Levoči, kde v roku 1878 zmaturoval.

Už ako študent Lekárskej fakulty Budapeštianskej univerzity prejavoval záujem a vlohy pre vedeckú prácu. Na Ústave fyziológie začal svoju vedeckú publikačnú činnosť, za čo dostal Zlatú cenu. Ešte pred svojou promóciou v roku 1883 pracoval na Ústave patologickej fyziológie. Odtiaľ prešiel na patologicko-anatomické oddelenie vtedajšieho Zverolekárskoho ústavu, kde mu bolo ponúknuté miesto asistenta s cieľom rozvíjať veterinárnu patologickú anatóniu – po získaní zverolekárskoho diplomu. K tomuto účelu podnikol študijnú cestu po veterinárnych ústavoch v 6 krajinách západnej Európy. Po návrate z nej začal v roku 1887 prednášať patologickú anatóniu. Už v nasledujúcom roku vydal prvé vedecké dielo tohto odboru

v maďarskej bibliografii – príručku *O patologicko-anatomickej diagnostike*. Ešte v tom istom roku bol ako 28-ročný vymenovaný za riadneho profesora Internej kliniky, kde vyučoval epizootológiu. V roku 1904 prepracoval svoje kľúčové trojzväzkové dielo: *Zverolekárska interná medicína*. Toto základné dielo svetovej veterinárnej medicíny postupne vyšlo v 10 svetových jazykoch. Pozoruhodná je i monografia *O východnom more hovädzieho dobytku* (1915), ktorá tiež vyšla i v nemčine. To už prof. Hutyra od roku 1900 viedol novozaložený Epizootologický ústav, kde prednášal aj súdne zverolekárstvo (vydal učebnicu *Súdne zverolekárstvo*) a hygienu mäsa. Od začiatku roku 1890 sa aktívne podieľal na organizačnej transformácii Uhorskej kráľovskej veterinárnej akadémie na modernú vedecko-výskumnú a vzdelávaciu inštitúciu a v roku 1897 sa stal jej riaditeľom a o dva roky neskôr aj jej prvým rektorom. Tento post zastával 32 rokov. Svoje vedecké objavy a z nich vyplývajúce veterinárne usmernenia z oblasti patológie, veterinárnej hygieny, imunoterapie tuberkulózy zvierat, chorôb ošípaných a koní, nákaz antraxom, a mnohých ďalších chorôb zvierat, mikrobiológie ako aj foreznej veterinárnej medicíny, uverejňoval v množstve knižných i časopiseckých publikácií, z ktorých niektoré aj sám redigoval. Bol členom Uhorskej akadémie vied, mimoriadnu činnosť vyvíjal vo veterinárnej osвете, legislatíve, aj ako kráľovský dvorný radca. Na poznatkoch výskumu etiológie a sérologie moru ošípaných bol v roku 1909 spoluzakladateľom Epizootologického virologického laboratória na výrobu lacného séra proti tejto nemoci, ktoré funguje dodnes.

Za svoj prínos k svetovej i uhorskej/maďarskej veterinárnej medicíne si prof. Hutyra zaslúžil množstvo vedeckých i štátnych ocenení doma i v zahraničí, ktorých vyvrcholením bolo v roku 1917 povýšenie do šľachtického stavu s predikátom „von Szepeshelyi“.

(DB)